

Examen HAVO
2022

tijdvak 2
tijdsduur: 3 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage.

Achter het correctievoorschrift is een aanvulling op het correctievoorschrift opgenomen.

Dit examen bestaat uit 27 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 51 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Buurtpreventie-apps

Bij deze opgave horen de teksten 1 en 2 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In buurten werken bewoners steeds vaker digitaal samen om de veiligheid in hun buurt te vergroten. Een veelgebruikt middel daarvoor zijn buurtpreventie-apps. Door het gebruik van buurtpreventie-apps kunnen buurtbewoners elkaar en in sommige gevallen ook de wijkagent of een vertegenwoordiger van de gemeente informeren over verdachte situaties. In deze opgave vallen onder buurtpreventie-apps de WhatsApp-buurtpreventiegroepen en apps die speciaal voor buurtpreventie zijn ontwikkeld.

Gebruik de inleiding van de opgave.

Het gebruik van buurtpreventie-apps door buurtbewoners past bij opvattingen van verschillende politieke stromingen, zoals de confessionele stroming.

- 1p 1 Leg uit dat het gebruik van buurtpreventie-apps past bij de confessionele stroming. Gebruik in je uitleg:
- een uitgangspunt van de confessionele stroming;
 - informatie uit de inleiding van de opgave waarin dit uitgangspunt van de confessionele stroming te herkennen is.

Gebruik tekst 1.

- 2p 2 Beredeneer dat door het gebruik van buurtpreventie-apps burgers kunnen samenwerken. Gebruik in je redenering:
- de omschrijving van het kernconcept samenwerking;
 - informatie uit tekst 1 die je redenering ondersteunt.

Gebruik tekst 1.

- 2p 3 Beredeneer dat het gebruik van buurtpreventie-apps kan bijdragen aan de institutionalisering van buurtpreventie. Gebruik in je redenering:
- de omschrijving van het kernconcept institutionalisering;
 - informatie uit tekst 1 die je redenering ondersteunt.

Gebruik tekst 1.

Stel dat in een buurt het aantal inbraken afneemt sinds het gebruik van een buurtpreventie-app.

- 2p 4 Geef een verklaring voor een afname van het aantal inbraken in een wijk door het gebruik van een buurtpreventie-app. Gebruik in je verklaring:
- de naam en een omschrijving van een theorie die crimineel gedrag verklaart;
 - informatie uit tekst 1 die je verklaring ondersteunt.

Gebruik tekst 2.

Uit het onderzoek van de Hogeschool Inholland kwam onder andere naar voren dat bij sommige buurtbewoners het gebruik van buurtpreventie-apps invloed kan hebben op de subjectieve onveiligheid.

- 2p 5 Leg uit dat het gebruik van buurtpreventie-apps invloed kan hebben op de subjectieve onveiligheid. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip subjectieve onveiligheid;
 - informatie uit tekst 2 waarin subjectieve onveiligheid te herkennen is;
 - een omschrijving van het begrip objectieve onveiligheid;
 - informatie uit tekst 2 waarin objectieve onveiligheid te herkennen is.

Gebruik tekst 2.

- 2p 6 Beredeneer dat het gebruik van buurtpreventie-apps de politieke bindingen in de buurt kan versterken. Gebruik in je redenering:
- een omschrijving van het begrip politieke bindingen;
 - een voorbeeld uit tekst 2 bij het begrip politieke bindingen.

Gebruik regel 41 tot en met 55 van tekst 2.

Een sociaalwetenschappelijk onderzoek moet voldoen aan verschillende eisen, zoals de eis van validiteit. Stel dat iemand op basis van het onderzoek van Inholland de conclusie trekt dat gebruik van buurtpreventie-apps in Nederland geen effect heeft op de veiligheid.

- 2p 7 Leg uit dat je deze conclusie **niet** kan trekken op basis van het onderzoek van Inholland. Gebruik in je uitleg:
- de naam en een omschrijving van een **andere** eis die aan wetenschappelijk onderzoek gesteld wordt;
 - informatie uit regel 41 tot en met 55 van tekst 2 om deze eis te illustreren.

Opgave 2 Roken

Bij deze opgave horen figuur 1 en tekst 3 uit het bronnenboekje.

Gebruik figuur 1.

In figuur 1 staat het percentage rokers naar opleidingsniveau.

- 3p 8 Leg op basis van figuur 1 uit of de sociale ongelijkheid tussen laag- en hoogopgeleiden tussen 1989 en 2015 is toegenomen of afgenomen. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid;
 - informatie uit figuur 1.

Gebruik figuur 1.

Stel dat je onderzoek doet naar de samenhang tussen opleidingsniveau en roken. Aan het begin van het onderzoek formuleer je een hypothese over deze mogelijke samenhang in de periode 1989-1991.

- 3p 9
- Formuleer een hypothese over de relatie tussen opleidingsniveau en roken in de periode 1989-1991, die op grond van figuur 1 **verworpen** moet worden.
 - Benoem de onafhankelijke en de afhankelijke variabele in de hypothese.
 - Geef een reden waarom de hypothese verworpen moet worden. Gebruik in je antwoord informatie uit figuur 1.

Gebruik tekst 3.

Tekst 3 gaat over een onderzoek naar roken in een wijk in een stad in Canada. In de wijk is een bepaalde cultuur met betrekking tot roken te herkennen.

- 2p 10
- Leg uit dat in de wijk een cultuur met betrekking tot roken te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept cultuur;
 - een voorbeeld van een cultuur met betrekking tot roken uit tekst 3.
- 1p 11
- Beredeneer dat ouders door socialisatie het rookgedrag van hun kinderen kunnen beïnvloeden. Gebruik in je redenering de omschrijving van het kernconcept socialisatie.

Overheidsbeleid kan gericht zijn op het verminderen van roken. Een bijbehorende mediacampagne kan bijvoorbeeld tot doel hebben dat mensen die roken als acceptabel gedrag zien, roken als afwijkend gedrag gaan zien. Socialisatie heeft een aantal functies. Twee functies zijn 'identificatie met de eigen groep en cultuur' en 'het reguleren van gedrag'.

- 2p 12
- Leg uit welke **andere** functie van socialisatie in deze mediacampagne te herkennen is. Gebruik in je uitleg een functie van socialisatie.

Op de website van een politieke partij staat het volgende standpunt over roken:

“Verder zorgen we voor goede voorlichting, want natuurlijk willen we mensen stimuleren om gezond te leven. We gaan mensen alleen niet dwingen, dus willen we de regels voor volwassenen niet nog strenger maken dan ze al zijn.”

Het standpunt over niet dwingen gaat over de rol van de overheid in de verzorgingsstaat. Het standpunt past goed bij een uitgangspunt van de politieke stroming waar deze partij bij hoort.

- 1p 13
- Noem de bijbehorende politieke stroming.
 - Noem een uitgangspunt van deze politieke stroming dat bij dit standpunt past.

Opgave 3 Catalonië

Bij deze opgave horen de teksten 4 en 5 en tabel 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over het streven van een deel van de inwoners van Catalonië naar zelfbestuur en onafhankelijkheid van Spanje. Catalonië is een regio in Spanje. Catalonië heeft een eigen regering en parlement. In het najaar van 2017 riep de toenmalige Catalaanse minister-president Puigdemont naar aanleiding van een omstreden Catalaans referendum de onafhankelijkheid van Catalonië uit. De regering in Madrid greep in en herstelde de Spaanse orde.

Gebruik tekst 4.

- 3p 14 a Leg uit dat in tekst 4 een conflict te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept conflict;
 - informatie uit tekst 4 waarin een conflict te herkennen is.
- b Leg uit dat dit conflict een **politiek** conflict is. Gebruik in je uitleg een omschrijving van het begrip politiek conflict.

Gebruik tekst 4.

Bij het omgaan met conflicten zijn twee modellen te onderscheiden.

- 2p 15 Leg uit welk model in tekst 4 te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van het genoemde model;
 - een voorbeeld van dat kenmerk uit tekst 4.

Gebruik tekst 4.

Met het systeemmodel kun je de politieke besluitvorming rondom de onafhankelijkheid van Catalonië analyseren. Er zijn verschillende actoren in het politieke systeem die volgens het systeemmodel bij politieke besluitvorming een rol spelen. Een voorbeeld van zo'n actor in tekst 4 is het openbaar bestuur.

- 1p 16 Noem uit tekst 4 **twee andere** actoren uit het politieke systeem die in het proces van politieke besluitvorming over onafhankelijkheid van Catalonië een rol spelen.

Gebruik tekst 4.

In het systeemmodel worden in het politieke proces vier fases onderscheiden. Een daarvan is feedback.

- 2p 17 – Noem de **drie andere** fases.
- Beredeneer bij welke fase de protesten in tekst 4 passen. Kies uit één van de drie genoemde fases.

Gebruik tekst 5.

In tekst 5 staat dat de Spaanse premier zich mogelijk gaat beroepen op de grondwet.

- 2p 18 Leg uit dat uit tekst 5 blijkt dat de grondwet een politieke institutie is. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept politieke institutie;
 - een voorbeeld uit tekst 5 bij het kernconcept politieke institutie.

Gebruik tekst 5.

Machtsbronnen kunnen worden gebruikt voor het uitoefenen van macht. Er zijn verschillende soorten machtsbronnen, zoals cognitieve machtsbronnen.

- 2p 19 Leg uit welke **andere** soort machtsbron de grondwet is. Gebruik in je uitleg:
- de naam en een omschrijving van deze soort machtsbron;
 - informatie uit tekst 5 waaruit blijkt dat de grondwet deze soort machtsbron is.

Gebruik tekst 5.

De grondwet is een machtsbron.

- 2p 20 Leg uit dat er sprake is van machtsgebruik als de Spaanse overheid de grondwet als machtsbron gebruikt. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept macht;
 - een voorbeeld uit tekst 5 waaruit blijkt dat er sprake is van dit machtsgebruik.

Een kenmerk van een staat is dat er sprake is van interne en externe soevereiniteit.

- 2p 21 **a** Geef een omschrijving van het begrip externe soevereiniteit.
b Leg uit dat Catalonië **geen** externe soevereiniteit heeft. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip externe soevereiniteit;
 - informatie uit tekst 5 waarin het ontbreken van externe soevereiniteit te herkennen is.

Gebruik tabel 1.

Regio-president Puigdemont riep na het referendum de onafhankelijkheid van Catalonië uit. De uitslag van het referendum staat in tabel 1. Met de informatie in tabel 1 is niet te bepalen of het uitroepen van de onafhankelijkheid een representatief besluit was.

- 2p 22 Leg uit welke informatie in tabel 1 ontbreekt om te bepalen of het uitroepen van de onafhankelijkheid een representatief besluit was. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept representativiteit;
 - informatie uit tabel 1 die je uitleg ondersteunt.

Opgave 4 Skateboarden

Bij deze opgave hoort tekst 6 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over de skateboard-cultuur en skateboards als nieuwe olympische sport. Skateboarden is in de twintigste eeuw ontstaan in de Verenigde Staten. In 2021 was skateboarden voor het eerst een sport op de Olympische Spelen in Tokyo. Een van de eisen om als skateboarder mee te doen is dat elk van de vijf wereldcontinenten vertegenwoordigd is op dit sportevenement.

Gebruik de inleiding van de opgave.

1p **23** Leg uit dat skateboarden te zien is als een geglobaliseerde sport. Gebruik in je uitleg:

- de omschrijving van het kernconcept globalisering;
- informatie uit de inleiding van de opgave waarin globalisering te herkennen is.

Gebruik tekst 6.

3p **24 a** Beredeneer dat de skateboard-cultuur een subcultuur is. Gebruik in je redenering:

- een omschrijving van het begrip subcultuur;
- informatie uit tekst 6 waarin een subcultuur te herkennen is.

b Beredeneer dat deze subcultuur kan zorgen voor sociale cohesie tussen skaters. Gebruik in je redenering:

- de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie;
- een factor die de sociale cohesie kan bevorderen uit tekst 6.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Gebruik tekst 6.

- 1p 25 Noem een materieel aspect van de skateboard-cultuur uit tekst 6.

In onderzoek naar de skateboard-cultuur wordt het onderscheid gemaakt tussen 'echte skaters' en 'nepskaters'. Dit onderscheid werd belangrijker doordat de 'skatestijl' populairder werd binnen de 'mainstream'-jongerencultuur. Een nepskater is bijvoorbeeld iemand die wel kleding draagt die skaters dragen, maar zelf niet op een skateboard rijdt en de technieken niet beheerst.

- 2p 26 Beredeneer dat als je je een 'echte skater' noemt, dit iets zegt over je sociale identiteit. Gebruik in je redenering:
- een omschrijving van het begrip sociale identiteit;
 - het onderscheid tussen 'echte skaters' en 'nepskaters';
 - informatie uit de inleiding van deze vraag om sociale identiteit te illustreren.

Gebruik de inleiding van vraag 26.

Bij groepsvorming is er onder andere sprake van uitsluiting.

- 1p 27 Beredeneer dat in de term 'nepskaters' uitsluiting te herkennen is. Gebruik in je redenering:
- een omschrijving van het begrip uitsluiting;
 - informatie uit de inleiding van vraag 26 die je redenering ondersteunt.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.